

Миланку се моје разумевање левике чини “егзотичним”. Међутим, мени се његово разумевање левике чини езотеричним. Јер, имајући у виду оба његова текста, ми знамо шта, по њему, левица није, али не знамо шта јесте. Он врло (о)лако негира сваки леви карактер одређених политика, али нигде не нуди, бар у минималним назнакама, шта би било аутентично лева политика, онако како је он разуме. Ако је уопште разуме. Зато о томе можемо (и морамо) само да наслућујемо, вероватно све дотле док не доживимо некакво мистично надахнуће које ће нам пружити јасан, непосредан поглед у то шта јесте истинска лева политика. Дакле, иста метода као у негативној теологији. А да код Миланка има одвећ превише теологије довољно говори његово упорно позивање на „срце таме“ као „мрачну истину (Милошевићевог) поретка“. Тада езотерик, сасвим логично (и у мистицизму, ако нисте знали, има неке логике) постаје егзорцист, који пробада ово „ђаволско“ срце, и истерује демоне из нашег политичког бића. Све зарад оздрављења левике. Алелуја!

Леви карактер Милошевићеве политике

Милошевићева политика, каже он, и није политика, већ „опортунизам“. Он је „одмерио мало левике, таман колико се могло, а онда остало узео десницу, колико је морало“ (тако Миланко тумачи моје позивање на објективне историјске околности, поредећи то са „лошим вицем“). Проблем је, међутим, у томе што је ово поређење лоше. Ствар је, наиме, обрнута. Да је Милошевић био опортуниста, искористимо Миланкову конструкцију, он би одмерио левике, таман колико се морало, а за остало узео десницу, колико се могло (а у то време је деснице било напретек). То би у том тренутку био истински опортунизам (у погледу левике). Како год, Миланко је мишљења да се могло (и морало) урадити (много) више за леву ствар од онога што је чинио Милошевић. Можда је могло. Али, Миланко нам не пружа аргументе за то. Остаје нам само његова вера. И часна реч.

Погледајмо сада које сам то објективне историјске околности имао на уму. После пада Берлинског зида долази до инвазије капитализма на простор до тада социјалистичког (европског) Истока. Боље речено, Зид (и све оно што је симболисао) се срушио под овом инвазијом. Тековине социјализма се готово преко ноћи урушавају, а капитализам се рестаурира у свом огољеном облику. Бивше социјалистичке земље, без икаквог озбиљнијег унутрашњег отпора, улазе у евроатлантске интеграције. Укратко, западна капиталистичка машинерија бритко продире кроз тај геополитички простор, не наилазећи ни на какве веће препреке. Разморе суноврата највидљивије су у „првој земљи социјализма“. СССР се врло брзо распада, а Русија за свега пар година постаје у економском и политичком погледу слабија него у царско време. Њен председник, претходно високи функционер Комунистичке партије, након неупелог пуча који је за циљ

имао да се на самом почетку заустави тај негативни процес, доноси декрет о забрани деловања Комунистичке партије и конфискацији партијске имовине. Његова владавина обележена је изузетно „конструктивним“ односом према западним силама. У још неким земљама се забрањује рад Комунистичке партије, а у готово свим се доноси закон о лустрацији којим се свим припадницима некадашње комунистичке власти забрањује политичко деловање на пет и више година. Дакле, од социјализма, а нарочито комунизма, у овим земљама није остало готово ништа. Шта се у исто време десило у Југославији? Слом социјалистичког поретка у Источној Европи утицао је и на ерозију социјализма у Југославији, оптерећену још властитим, унутрашњим проблемима. Након распада СКЈ, јачају дезинтеграциони процеси на државном, а затим војном, нивоу. У Хрватској и БиХ побеђују националистичке снаге, и врло брзо долази до рата због оспоравања права српском народу да остане да живи у Југославији. Шта за то време ради Милошевић? Он се до краја бори за очување СКЈ, и Југославије у целини. Предлаже БиХ и Македонији да остану у Југославији, али ове то одбијају. Партију чији председник постаје проглашава наследником Савеза комуниста Србије (а не да забрањује његов рад), док у земљи несметано делују разне комунистичке партије и организације. Државу састављену само од Србије и Црне Горе назива Југославијом, сматрајући је легитимним наследником некадашње СФРЈ. Због политике очувања Југославије, пре свега, неприхватања решења која су наметана споља, а која су била потпуно неприхватљива за српски народ, долази у сукоб са западним силама. Овај сукоб је био толико дубок да СРЈ постаје једина земља у Европи која је након Другог светског рата била изложена санкцијама и бомбардовању. Све време се залаже за принцип суверенитета и самосталности наше државе, и за равноправну и мирољубиву међународну сарадњу. На унутрашњем плану успоставља сарадњу са национално оријентисаним странкама и представницима Срба са простора Републике Српске Крајине, Републике Српске и Србије. Ове снаге свакако нису биле левичарске, можемо чак рећи да су већим делом биле националистичке (као десничарска реакција на иницијални национализам код других народа). Али, Милошевићева партија и он сам за све време успевају да очувају хегемонију у том савезу, бар у Србији, не дозвољавајући свој и пад читаве државе и друштва у национализам. Дакле, у погледу односа према западним силама, његова политика је била анти-империјалистичка, а у погледу односа према националном питању, интернационалистичка, и на спољњем и на унутрашњем плану. А то су елементи сваке левичарске политике. Што се тиче економско-социјалне политике, свакако да је дошло до социјалног раслојавања, али се оно дешава у специфичним околностима санкција и ратова. Приватна својина постаје један од облика својине, али не и доминантан облик (свега 25% својине је приватно у овом периоду). Либерално оријентисани економисти и интелектуалци критикују Милошевића због „блокиране“, односно „замрзнуте“ „транзиције“ (због заустављања приватизације критикује га и Шешел). У сваком случају, нема институционалног аранжмана који подразумева појам модерног капитализма, на који се Миланко толико позива. Он се састоји у доминацији приватне својине, и постојању правног поретка који је штити. Пуко богаћење, стицање профита, још није капитализам у свом правом облику, оно постаје капиталистичким тек када добије рационалан и законски облик. И у томе се слажу и Маркс и Вебер. А до таквог процеса долази тек након октобарске контрареволуције из 2000. Тек тада започиње истинска и убрзана транзиција ка капитализму.

Ово су отприлике обриси Милошевићеве политике. Миланко каже да то и није била политика. Али, шта је, по њему, уопште политика? О томе можемо само да нагађамо, као што нагађамо и о томе шта је, по њему, лева политика. Можда путоказ може бити следећи његов став, у коме он критикује мој наводни „здрав разум“, и позивање на реалност: „А то је нешто чему нема места у једној, па да се позовем на Бадјуа, инвенцији политике каква би требала да се обавља у једној правој политичкој анализи“. Што би значило - шта? Миланко мисли да је довољно избацити једну асоцијацију везану за Бадјуа, и да је тиме решена ствар. Међутим, политичка анализа је нешто више од пуког декламовања одређених синтагми, нерерфлектовано преузетих из специфичних теоријских оквира, а које су код њега и сличних увелико постале мантре. Кад смо већ код (здрог) разума, (Миланков) ум без разума је ништа, а разум без ума је ипак нешто. Шта је „инвенција политике“, а посебно леве политике, у Милошевићевом случају, ако већ није оно што сам горе навео? Миланко нам дугује одговор на то питање. И док не понуди тај одговор морамо га сматрати само једним револуционарним мистиком чија је идеја водиља искључиво ствар његове властите интуиције. О политичком промишљању, до кога му је наводно стало, ту не може бити речи.

Милошевићева политика није опортунистичка

И док се Миланко не пребере око овога, погледајмо како стоји ствар са Милошевићевим „опортунизмом“. Опортунизам је ваљда потпуно предавање и подређивање објективним околностима. С тим у вези су и „реализам“ и „прагматизам“. Међутим, Милошевићева политика није била опортунистичка у овом погледу. Она се није предала пред постојећим трендовима, дозвољавајући да они потпуно владају њоме и да је воде. Напротив, она је с њима ушла у сукоб. У периоду њеног јачања, опортунистичка политика је била заправо она Стамболићева, и са њом се Милошевићева политика сукобљава (и добија назив „анти-бирокуратске револуције“). То се најбоље види из каснијих Стамболићевих изјава и књига, и уопште политичких снага које се на њега позивају. Они су били начисто с тим да је са социјализмом готово, и да је неопходно неизоставно, што пре, прећи на либерални капитализам, односно постати део „новог светског поретка“, насталог након пада Берлинског зида. Владајућа тенденција у Источној Европи била је, као што смо видели, убрзана интеграција у евроатлантске структуре које су биле ударна снага капиталистичке глобализације. У свим бившим социјалистичким земљама нове власти у потпуности прихватају ову тенденцију. Оне су у том смислу биле опортунистичке. Насупрот њима, Милошевићева политика се сукобљава са овом тенденцијом, не дозвољавајући да Југославија, а затим Србија, изгубе своју сувереност и самосталност спрам ових трансатлантских структура. Да је он био опортуниста, не би улазио у овај сукоб, поготово не по цену санкција и бомбардовања, већ би на овај или онај начин пактирао са њим, сасвим слично Јељцину. Шта би му сметало да постане још један балкански властодржац, слично неким другима, који развија врло коректне односе са тријумфалним Западом, боље речено, потпуно служи његовим интересима, заузврат обезбеђујући своју стабилну владавину? Због сукоба са „новим светским поретком“

Милошевић је од либерала био оптуживан за „аутизам“, „заспепљеност идеологијом“, „неразумевање нове историјске реалности“. Тако су они називали сваки, макар минимални, отпор новим односима доминације на глобалном нивоу (слично је и данас у погледу противљења Србије независности Косова). Али, Милошевићева политика није била опортунистичка не само на спољњем, већ и на унутрашњем плану. Видели смо да је бивше социјалистичке земље захватио тренд анти-комунизма. Код нас се тај тренд појавио у облику рестаурације националне и верске традиције југословенских народа, укључујући и појаву национализма, па и шовинизма. На простору где је већином живео српски народ врло снажна је постала десничарска реакција на глобалистички процес. Али, Милошевић се не препушта овом тренду, дозвољавајући (велико)српским националистима да преузму доминантну улогу. Он није могао да избегне савез са њима (објаснио сам у претходном тексту зашто), али је унутар њега обезбедио доминантни положај своје интернационалистичке политике. СРС није никада била водећа снага у том савезу. Са њом је Милошевић, видело смо, имао врло сложене односе, који се никако не могу свести на „додворавање“. Црква јесте ојачала (као свуда са падом комунизма), Милошевић заиста није био противник Цркве, али није ни дозволио њен утицај, и уопште јаче уплитање, у државну политику (до чега долази након октобарске контрареволуције). Чак је Црква у овом периоду више критиковала Милошевића, него што га је подржавала. Слично је било са осталим националним институцијама (САНУ, Универзитет, културна удружења итд.). На крају су се против Милошевићеве политике окренули и „тајкуни“ које је он наводно створио и био с њима у хармоничним односима, јер је продужавање сукоба са Западом, праћено даљим санкцијама и забраном њиховог пословања у иностранству, почело озбиљно да штети њиховим пословним интересима. У једном тренутку су се све ове унутрашње снаге ујединиле у широк фронт који је за циљ имао свргавање Милошевића на власти. Након десет година исцрпљујуће борбе против империјалистичких западних сила, и њихових домаћих промотера и помагача, Милошевић је поклекнуо. Док је огромна већина, и на некадашњем социјалистичком Истоку, и код нас, врло брзо дигла руке од одбране било каквих тековина социјализма, и левице уопште, он је настојао, у тим изузетно неповољним условима за левицу, да спаси бар нешто од тих тековина, да бар успори снажан налет глобалистичког капитализма. И било шта да се постигне на том плану, у тако тешким околностима, представља историјски успех. Када се ствари размотре из те перспективе, са узимањем у обзир објективних историјских околности, онда почињемо да се питамо како се та политика толико дуго одржала, а не више зашто је уопште, на крају, била поражена (бар у том тренутку). Када сви одустају од отпора доминантном историјском тренду, требало би да имамо више разумевања за оне који му се опиру. Бар онда када је тај тренд према коме се пружа отпор глобалистички капитализам, а себе сматрамо истинским левичарима.

Миланко, међутим, нема нити жели да има разумевања за све ово. Он просто сматра да се у горе изложеној историјској ситуацији могло урадити много више за ствар левице. Он, у крајњем, не мари за објективне околности, он их презире. Све је то ништавно у поређењу са његовом узвишеном вољом и вером у револуционарне идеале. И лепо је што Миланко има добру вољу и што верује. Нажалост, то није довољно за било какву историјску, самим тим и револуционарну, акцију. Потребно је, осим тога, и познавање

историјске реалности, увиђање тешкоћа које се налазе на путу остварења ових идеала, разматрање питања да ли и како је уопште могуће њихово остварење у датом објективном склопу. Тек је то озбиљна политичка анализа. И то је оно што сам сматрао под узимањем у обзир реалности. На Миланкову жалост, ту уопште није реч о „реализму“, „прагматизму“, „опортунизму“, са тим ће он лако изаћи на крај (што и није неки нарочити проблем). Не, реч је о реалистичности у анализи, што је нешто друго него реализам. Та реалистичност одваја марксистички, историјски материјализам од свих облика ситнобуржоаске идеологије (идеализма), па и оне која се увија, као код Миланка, у револуционарне фразе и жаргон. Било је таквих и у Марксово време, и након њега, они су стални пратилац свих покушаја историјске реализације левичарске политике. И увек су ти покушаји били жигосани под оптужбама за скретање са „правог пута“ левнице, са упадљиво моралистичких позиција (као код Миланка). И никада ти самопрокламовани посвећеници у тај „прави пут“ нису рекли ништа сувисло о томе у чему би се он састојао. Као и сада Миланко, они су „знали“ само шта он није, на основу некаквог езотеричног искуства о томе шта би требало да буде. Зато ту никада и није било речи о правој критици, већ о пуком критизерству.

Један пример дечје болести „левичарства“

Погледајмо конкретно како функционише та псеудореволуционарна езотерија. У тексту у коме критикује протесте до којих је дошло након проглашења независности Косова, Миланко каже: „Замисливо (курзив-М.К.) је да Србија прекине односе са ЕУ, замисливо је да се ослонимо само на своје ресурсе и на ресурсе пријатељски настројених земаља. Замисливо је да се произведу нове институције које би регулисале отцепљење Србије од непријатељских земаља. Замисливо је да, једном кад се нађемо одсечени од богатијег дела света, министри, народни представници, итд., имају плате колико и просечан радник у самопослузи, и да се ТУ И ТАКО покаже солидарност са српским народом, а не тако што ће се излазити са фразама и са обећањима које је лепо чути али која се никада не остварују. Било би то ванредно, револуционарно стање, ЈЕДИНО стање које би могло на дуже стазе да одржи Србију. Куба се одржала и одржава се до данас, упркос санкцијама које трају више од пола века, упркос губитку савезника који је трајао преко десет година, упркос близини непријатеља. Али се одржала. Замисливо је да се и Србија тако одржи. И не само да је замисливо, већ је и оствариво. Али, да ли су на то спремни они који бацају камење на амбасаде и на МекДоналдс, или је у питању само парада која је бучна и спектакуларна само зато да би се прикрило да се том и таквом парадом не ради баш ништа?“ Дакле, Миланку је замисливо једно револуционарно стање у Србији у овом тренутку, које се успоставља преко радикалног раскида са процесом „европских интеграција“. Њему се јавља Куба са својом револуцијом, он прави поређење са њом. Након свега пар реченица, то стање није више само замисливо, већ је и оствариво. То се просто констатује, као код сваког интуитивног увида. Дакле, у Миланковој свести револуција је ту, пред нама, вероватно „само“ треба да будемо обдарени његовим

Дечја болест “левичарства” у служби либерализма

Пише: Марио Калик

понедељак, 12 мај 2008 19:30

мистичним погледом како би то схватили. Нажалост, историја је нешто више и друго од Миланкове свести, она стоји знатно испод његовог узвишеног погледа. Њој треба много више да дође до замисливости, а затим и остваривости револуције. Тај пут у реалном историјском животу, ако се њиме уопште иде (што је редак случај у историји), траје деценијама, па и вековима. Миланков мистични поглед га преваљује за пар секунди, што не треба да чуди, јер је овај поглед увелико ван времена. Тамо где ја видим опседнутост „Европом“, која се у колективно (не)свесном своди на ЕУ, Миланко види могућност сасвим супротне имагинације. По мени, до ове могућности тек треба да се дође, кроз дугу и мукотрпну праксу, по њему, она је просто дата, непосредна, видљива не само њему, већ и целокупној јавности. А затим и врло брзо, такорећи одмах, остварива. Како је решење лако, како смо слепи пред блискошћу револуције! Довољно је „само“ да променимо, изоштримо свест! Шта значе објективне околности кад имамо јасну револуционарну свест и вољу! Када Миланко из ове, нама профанима неприступачне позиције, критикује свако кварење свог мистичног увида као „опортунизам“, он показује да је дубоко забраздио у утопизам и волунтаризам. Такве увек погађа она Марксова примедба: „Није довољно да мисао стреми ка стварности, и сама стварност мора да стреми ка мисли“. Миланко не хаје за ову стварност, свако позивање да се она мора имати у виду, он одмах одбацује као „реализам“. Њему је довољна његова мисао и жеља да ту мисао оствари. Све остало ће онда ићи спонтано, само од себе! Лењин је ово назвао „дечјом болешћу 'левичарства'“. Замените у следећем цитату „парламентаризам“ са „европским интерграцијама“ или било којим другим владајућим идеологемом, и добићете Миланкову позицију: „Парламентаризам се 'историјски преживео'. То је тачно у пропагандном смислу. Али сваки зна да је одатле до практичног

(курзиви-В.И.Л) превазилажења још врло далеко. Капитализам се још пре много деценија могао, и то с пуним правом, прогласити 'историјски преживелим', али то ниуколико не одстрањује потребу врло дуге и врло упорне борбе на тлу

капитализма. Парламентаризам се 'историјски преживео' у смислу светскоисторијском

, тј.

епоха

буржоаског парламентаризма је завршена,

епоха

диктатуре пролетеријата је

почела

. То је неоспорно. Али светскоисторијско мерило мери деценијама; 10-20 година раније

или касније, то је с гледишта светскоисторијског мерила индиферентно, то је – с

гледишта светске историје – ситница коју није могуће чак ни приближно узети у рачун.

Али баш зато је то позивање на светскоисторијско мерило у питању практичне политике страховита теоретска погрешка...Како се може говорити да се 'парламентаризам

преживео политички', кад се 'милиони' и 'легиони'

пролетера

још залажу не само за парламентаризам уопште него су и директно

'контрареволуционарни'!? Јасно је да се парламентаризам у Немачкој

још није

преживео политички. Јасно је да су 'леви' у Немачкој узели своју жељу

, свој идеолошко-политички став за објективну стварност. То је најопаснија погрешка за револуционаре. У Русији, где је нарасле брутални и свирепи јарам цезаризма дуго и у нарочито разноврсним облицима рађао револуционаре разних праваца, револуционаре невероватне оданости, ентузијазма, хероизма, снаге воље, у Русији смо ту погрешку револуционара нарочито изблиза посматрали, нарочито пажљиво изучавали, нарочито је добро познајемо, и зато је нарочито јасно видимо и код других. За комунисте у Немачкој парламентаризам се, наравно, 'политички преживео', али је ствар баш у томе а не узмемо оно што је преживело

за нас

као да је преживело

за класу

, као да је преживело

за масе

. Баш ту опет видимо да 'леви' не умеју да стварају закључке, не умеју да се понашају као партија

класе

, као партија

масе

. Ви сте дужни не да се спуштате на ниво маса, на ниво заосталих слојева класе. То је неоспорно. Ви сте дужни да им говорите горку истину. Ви сте дужни да њихове буржоаскодемократске и парламентарне предрасуде називате предрасудама. Али истовремено ви сте дужни да

трезвено

пратите

стварно

стање свесности и припремљености баш читаве класе (а не само њене комунистичке авангарде), баш читаве радне

масе

(а не само њених најнапреднијих људи)“.

[\(1\)](#)

Миланко се позива не чак ни на „светскоисторијско мерило“, већ само на властиту интуицију, и зато је његова погрешка још тежа. Он узима своју жељу за објективну стварност (или бар објективну могућност), што је „најопаснија погрешка за револуционаре“. Другим речима, он узима оно што је преживело за њега као да је преживело за масе. И баш ту се види да он не уме да ствара закључке, да не уме да се понаша на нивоу партије масе. Он не прихвата дужност да трезвено прати стварно стање свесности и припремљености читаве (радне) масе. Због свега тога Миланко показује типичне симптоме „дечје болести 'левичарства'“ која врхуни у псеудореволуционарном критизерству. Када прележи ову болест, суочиће се са потребом да озбиљно размотри објективне околности и објективно стање друштвене свести, што је незаобилазан моменат у осмишљавању револуционарне акције. Тада ће, надамо се, схватити колико је непосредована оптужба за „опортунизам“ површна и прекратка. И тек тада ће моћи оправдано да се позива на политичко промишљање.

О капитализму и „национализму“

Погледајмо сада како Миланко тумачи сукоб између наше државе и нације и „транснационалних“ структура глобалистичког капитализма. Он ми приписује „народњачки жаргон у ком се модерни капитализам идентификује са 'империјалним снагама““, а ту се „прелако и прекратко хоће изједначити нешто што се не може изједначити, империјализам и капитализам“. Не знам ни за једну изјаву „народњачких снага“ у којима се спомињу „империјализам“ или „империјалне снаге“. Али, Миланку се привиђају не само такве изјаве, већ и читав жаргон. Његова машта опет ради пуном снагом. Друго, из Миланкових примедба као да произлази да капитализам нема никакве везе са империјализмом. Да то говори некакав декларисани заступник либералног капитализма, могао бих да разумем. Али, када то говори врли „радикални левичар“ Миланко, онда то очигледно превазилази границе мог непосвећеног (раз)ума. Претпостављам да је опет реч о неком мистичном увиду доступном само посвећенима. Ја сам некако наивно мислио, у складу са Лењином, да је „империјализам највиши стадијум капитализма“. Али, Миланко је ту да исправи и самог Лењина (у таквој гигантомахији ја нисам битан). У сваком случају, као раније са појмом левике, овде је нејасан Миланков појам капитализма (бар нама ограниченима „здравим разумом“). Опет сазнајемо шта капитализам није, али не и шта јесте. Говорећи о снагама које се противе глобалистичком пројекту, он их назива „пре-модерним“, „пре-капиталистичким“, чак огрезлим у „идеологији 'крви и тла““. Из самих његових ставова разумљиво је зашто их он овако идентификује. Јер, по њему, „капитализам се до сада најуспешније сукобио са идеологијом 'крви и тла', са традицијом, са обичајима“. А пошто се он још успешније обрачунава са капитализмом (видели смо да тај посао завршава у свега пар реченица), онда је логично да ће се још лакше обрачунати са капитализму недораслим противницима. Али, ако се капитализам тако успешно бори против „идеологије 'крви и тла““ (без Миланкове помоћи), зашто се сам Миланко додатно сукобљава са том идеологијом, зашто помаже капитализму у тој борби? Па зато што његов главни противник није сам глобалистички капитализам, већ онај „националистички“ отпор, кога он части горе споменути изразима. Тог противника треба по сваку цену савладати, те није наодмет да се припомогне самом глобалистичком капитализму. Што је сигурно, сигурно! А да бисмо га лакше савладали, дословце ћемо преузети читав репертоар етикета којим либерали нападају своје противнике на нашој политичкој сцени. И Миланку то уопште не смета, напротив, он као да ужива у овом дискурсу. Присуствујемо тако тужном паду до сада узвишеног посвећеника у најприземније плићак либералне идеологије, у коме не остаје ништа од његове претходне раскошне имагинације. Када убедиш већину људи да је одбрана нације од инвазије „транснационалних“ економских, политичких и војних структура исто што и нацизам, онда си обавио посао, глобалистички капитализам може мирно да настави да меље. Јер, против нацизма постоји глобални консензус. И, наравно, ово последње није спорно. Спорно је оно изједначавање патриотизма са национализмом, а још више шовинизмом и нацизмом. Миланко уопште не диференцира ове појмове, што му омогућава да олако одбаци сваку националну борбу против глобалистичког капитализма. Основно подметање које стране и домаће либералне елите, скупа са Миланком, врше у својој недиференцираној критици

„национализма“ јесте његово обележавање као некаквог ретроградног, „пре-модерног“, „пре-политичког“ друштвеног пројекта. Видимо да Миланко нема нимало стрпљења да уђе у озбиљнију анализу овог проблема, него одмах избацује етикету „идеологија 'крви и тла““. Потпуно исто као кад домаћи либерали, познати по својој острашћености, на прво спомињање „националног“, одмах реагују оптужбом за „наци-дискурс“. За све њих, патриотизам је „последње уточиште за ниткове“, скоро сам видео да и ово исправљају (пошто није довољно „радикално“), па кажу, није последње, него прво. Међутим, сукоб између наше државне политике и политике западних империјалистичких сила уопште није сукоб између ретроградног, „пре-модерног“, етнички схваћеног национализма, с једне, и модерног капитализма, с друге стране, како би желео Миланко, већ је реч о сукобу између пројекта модерне нације (и на њој заснованог патриотизма) и „транснационалних“ капиталистичких структура које само прикривају империјалистички национализам западних сила. Вредности на које се наше политичко руководство позивало и позива признате су у свим највишим међународним актима насталим као резултат жеље да се фашизам више никада не понови. Дакле, нема говора о неким „пре-модерним“ вредностима. Након пада Берлинског зида, победнички блок је предузео агресивну ревизију постојећег глобалног поретка, насталог на тековинама антифашистичке борбе. Вредности националне суверености и самосталности постале су препрека западном империјализму у његовом походу на територије и материјалне ресурсе мањих и слабијих држава и народа. Фашистички методи постали су поново актуелни, овог пута упаковани у флоскуле о „либералној демократији“. У том сукобу одбрана нације има еманципаторски карактер, јер пружа отпор ретроградном национализму западних сила који се маскира „транснационалним“ рухом. У случају Милошевићеве политике то је потпуно јасно. Држава коју је он бранио била је дефинисана као држава свих њених грађана, дакле, бранио се модерни, републикански модел нације. Не само у Уставу, него и у свим осталим званичним државним и партијским документима, на крају, у самој политичкој пракси, постоји јасно опредељење за равноправност међу различитим нацијама, и на међународном и на унутрашњем плану. То је била она већ спомињана левичарски артикулисана политика у погледу нације. Данас, у случају одбране Косова, односно саме Србије, њене суверености и самосталности у односу на евроатлантске империјалистичке структуре, нагласак у националној политици је умерен удесно, захваљујући историјском преокрету из октобра 2000. који је леве политичке снаге гурнуо на маргину политичког живота. Србија је дефинисана као држава српског народа и свих њених грађана. Код СРС-а је наглашена одбрана „српства“, и мање пажње се поклања припадницима других нација. Код ДСС-а је такође наглашена одбрана српског народа, овог пута са истакнутијим местом верског, и уопште културног, него етничког момента. Али, иако се може говорити о њиховом национализму, никако се не може говорити о њиховом шовинизму, поготово расизму који је основа нацистичке идеологије „крви и тла“. Шовинистички испади су код СРС-а били чешћи за време Шешелјевог вођења партије него данас. У сваком случају, упркос њиховом постојању, они се углавном завршавају на вербалном нивоу, док су примери физичког прогањања или других облика малтретирања на националној основи од стране припадника СРС-а врло малобројни, и махом изнесени у облику пропагандне активности њихових противника. Што је занемарљиво с обзиром на масовност и дуготрајну снагу ове странке. Да је СРС била истински шовинистичка странка, ови испади би били далеко бројнији, и превазилазили би вербални ниво. СРС у том смислу

није показивала обележја систематски спровођеног шовинизма, што је било видљиво нпр. у деловању ХДЗ-а или СДА. Код ДСС-а нема шовинизма ни у каквим облицима и количинама. А кад је реч о односу ових странака према „модерном капитализму“ о коме Миланко говори, оне потпуно преузимају основне елементе овог друштвеног модела, парламентарну демократију и тржишну економију. СРС је чак од свих странака најизразитије парламентаристички оријентисана, док у социјалној политици показује извесну егалитаристичку оријентацију, тако да се у овом погледу не може сматрати класичном либерално-капиталистичком снагом. Дакле, код ове две странке нема говора о некаквом повратку на „пре-модерни“, „пре-капиталистички“ стадијум о коме Миланко фантазира.

Смисао савеза са десним националистима

Нећемо се посебно бавити Миланковом тезом да се “капитализам до сада најуспешније сукобио са идеологијом 'крви и тла'”, која поставља оштру разлику између нацистичке идеологије и капитализма. У једној значајној струји леве филозофске мисли нацизам се, супротно овом ставу, схвата управо као облик одбране капитализма у посебним историјским условима који су задесили немачко друштво након Првог светског рата. Но, већ смо могли видети да је Миланко левичар *sui generis*, толико својствен да је потпуно нејасно у ком смислу је левичар. Без обзира на ово, овде је важно истаћи да друштвене снаге окупљене око СРС-а и ДСС-а јесу десничарске (то се види из горе наведеног), али да оне учествују у једној легитимној борби за националну слободу против евроатлантског империјализма. Дакле, нико њих није идентификовао са левицом, то је још једно Миланково измишљање. Оне нажалост, за разлику од периода 90-тих, имају хегемону позицију у тој борби у односу на левичаре. Али, та борба је легитимна чак и када није превасходно артикулисана као лева. И о тој оправданости борбе за националну слободу постоји сагласност у читавој марксистичкој теорији, и историјској пракси револуционарних покрета. Она изазива (конфузну) реакцију само оних самозваних левичара за које се врло брзо може открити да су под јаким утицајем либералне идеологије. Рецимо, Маркс говори у прилог националног ослобођења Ирске од енглеског колонијалног поретка, Енгелс преузима овај став и додаје да је „искрена међународна сарадња европских нација могућа само ако свака нација буде потпуно аутономна у својој кући“, и да је „интернационални покрет пролетеријата могућ само међу самосталним нацијама“. Лењин каже да би се појам „одбране отаџбине“, односно „борбе против угњетача“, могао „применити у рату против империјалистичких великих сила“. У процесу деколонизације револуционарни покрети у земљама Трећег света воде борбу за национално ослобођење, а многи од њих су се с правом позивали на Маркса, Лењина и друге. Парола латиноамеричких револуционара постаје „Отаџбина или смрт! Победићемо!“, а данас тако своја обраћања завршава Чавез. Партизански покрет код нас себе назива „народно-ослободилачким покретом“. Дакле, све су ово примери који показују да истински лева теорија и пракса немају никаквих дилема у погледу значаја и смисла борбе за националну слободу. Али, Миланко не хаје за њих, њему су очигледно

важнији конструкти и квазиаргументи које је покупио из данас доминантне либералне идеологије. А зашто ову борбу треба подржати чак и онда када је, као код нас, предводе десно оријентисани националисти, а не нападати је, као што чини Миланко, чини ми се да сам довољно објаснио. Али, пошто је понављање мајка знања, још једном ћу поновити аргумент како би Миланко боље схватио. Револуционарна класна борба, који је дугорочни циљ радикалне левнице, имаће више шанси за успех у случају да се наша држава не интегрише потпуно у евроатлантски капиталистички поредак. Другим речима, овом интеграцијом знатно ће опасти потенцијали за револуционарну борбу. Досадашње историјско искуство потврђује овај став. Социјалистичке револуције у друштвима развијеног капитализма само су краткотрајне историјске епизоде, оне су имале далеко већу снагу и дуже време трајања у друштвима која нису била интегрисана, или су бар била непотпуно интегрисана, у глобални капиталистички поредак. И увек су настајале у контексту борбе против империјализма. Такве револуције затим су подстицале револуционарна кретања на самом капиталистичком Западу. Данас се код нас ради о преломним, кризним историјским тренуцима борбе против доминантних друштвених снага које желе да наше друштво насилно, и до краја, интегришу у евроатлантске капиталистичке структуре. И зато, због саме перспективе левнице, треба подржати актуелну борбу за националну слободу, чак и када је предводе десни националисти. Они нам, као левичарима, јесу дугорочни политички противник, али су нам краткорочни савезник, све док се води та борба. То је кључна ствар коју Миланко очигледно не разуме. Он, без обзира на своју самосвест, нападајући (десничарски) отпор глобалистичком капитализму, објективно ради за тај капитализам. И то се увек дешава када критика „национализма“ постане главна ствар у мишљењу и делању, и потпуно потисне у други план критику капитализма. Нажалост, Миланко није усамљени пример такве „левнице“, има их још, лепо распоређених по тзв. невладином сектором. Својом борбом за „денацификацију“, која је код њега везана за разоткривање и пробадање оног „срца таме“, Миланко им се опасно приближио. Толико опасно да се већ налази с њихове стране барикада.

Смисао јединства теорије и праксе

Када се ове претходне ствари око „опортунизма“ и „национализма“ (себи) довољно разјасне, остало су већ ситнице. Миланко оцењује да је интервју са професором Козомаром (дакле, не више само наслов интервјуа) „крајње несувисло кокетирање с једним филозофом“. Наравно, опет остајемо ускраћени за аргументе, и препуштени Миланковим импресијама. Ипак назирем да овде можда посреди Миланково несувисло бркање „Печата“ и некаквог стручног филозофског часописа. Овај први, због самог свог профила, мора имати неопходну црту „атрактивности“ у медијском погледу, која код другог заиста може бити непримерена. А поводом онога што сам говорио о теорији и пракси, ништа не помаже Миланкова примедба да „не успевам да мислим теорију као теоријску праксу“. Ја сам говорио управо о проблему раскида, нејединства између теорије (макар и као теоријске праксе) и политичке праксе, тако упадљивом код

самопрокламованих радикалних левичара које сам споменуо на крају свог текста. Њихов основни проблем је баш у томе што су, сазнавши да је теорија један облик праксе, вероватно одушевљено помислили да је пракса један облик теорије, да се читава пракса може свести на теоријску праксу. Одушевљено, јер су тиме задовољили своју жељу да се не ангажују у политичкој пракси, уз истовремено очување уверења да се код њих ипак ради о јединству теорије и праксе (у оквиру и облику теоријске праксе), тако важном за сваког левичара. Или, ако не задовољили жељу, онда бар тиме оправдали неспособност за политички ангажман. Тако би им савест била мирна, чак и онда када се политички не ангажују. Наравно, ради се о самообмани. Када Маркс и марксисти говоре о потреби јединства теорије и праксе, и примату праксе унутар тог јединства, он под праксом не мисли на теоријску праксу, већ на политичку праксу. Марксизам није толико политика у теорији, колико теорија у политици, теорија револуционарне политичке праксе. И Маркс и сви значајни марксисти успевали су да се истовремено баве и теоријском праксом и политичком праксом, да јачају једно друго у њиховом прожимању. Овима о којима сам говорио то не успева, или то не желе, сасвим свеједно, учинак је исти. И зато су безначајни марксисти. Ако су уопште марксисти.

Фантазам Милошевићевог (зло)духа

Миланко даље показује невероватну дозу ароганције када говори о Милошевићевој „одговорности за злочине Младића и Караџића“. Ухваћен у фалсификовању, са којим започиње свој почетни текст, он бахато поручује - ма какве везе има да ли се ради “ о потписивању Венс-Овеновог плана или о нечему трећем“. Кад је неко овако заслепљен, заиста „није потребно да му неко црта било шта“, ту је Миланко у праву. Обневидео, ионако неће ништа видети, ма шта му „нацртали“. Он је вођен својом суманутом идејом да је час Милошевић, час „Милошевићев режим“, „одговоран за злочине Младића и Караџића“. То је тако, јавља ми се, и тачка! Немојте да ми кварите ову идеју, неће вам вредети! Видели смо на почетку да Милошевића он ставља потпуно изнад објективних околности, па на његову политику пребацује сву одговорност за „изневеравање“, или бар „скретање“, са само њему (Миланку) знаног правог пута (левице). Зато је сасвим „логично“, кад је већ толико свемоћан, да је Милошевић морао знати и за „злочине Младића и Караџића“. А онда бити и одговоран за њих. Када себи умислимо неког свевидећег, свезнајућег и свемогућег (зло)духа, онда очас посла такав (зло)дух постаје крив за све. Одавно сам код некадашње опозиције, а садашње власти, уочио овај опсесивни фантазам у погледу Милошевића. Када се он користи у манипулативне сврхе, када постоји субјективна дистанца у односу на њега, онда остајемо у сфери политике. Међутим, када нема ове дистанце, када озбиљно почнемо у њега да верујемо, онда смо увелико забраздили у сферу (психо)патологије. Дијагноза: параноја. Искрено се надам да Миланко још увек чува дистанцу у односу на оно што пише, да заиста не верује у фантоме о којима говори, и да само манипулише њима. Када ставља „срце таме“ под наводнике, онда ме држи ова нада. Али, када при крају помиње некаквог „СПС-СРС вампира“ без наводника, ова нада ми је озбиљно уздрмана. Тада већ бринем за

Миланкову психу.

Симбиоза „левичарства“ и либерализма - највеће искушење за левицу

На крају, тужно изгледа како Миланко на крају текста сам себи ускаче у уста када говори о „симбиози анти-милошевићевских и милошевићевских струја“, о „симбиози анти-глобализма и глобалног капитализма“. Као, Милошевићева политика је нешто од чега невладине организације „нису могли да се отргну и да се идентификују на други начин осим преко опозиције Милошевићевој политици, чак и када је прошло скоро десет година од пада Милошевићевог режима“. Па и Миланко ради исту ствар, ни он не може да одреди своју позицију другачије него само као (тоталну) опозицију Милошевићевој политици!. Бити „анти-противан“ овој политици, то Миланко демонстрира на сваком кораку као једини садржај својих идеја. Ми знамо само да је он против Милошевићеве политике, и да на себе гледа као на „радикалног левичара“. Али, нажалост, не знамо ништа више од тога. Све остало код Миланка је сасвим непрозирно. И не треба да чуди овакав његов крај. Већ смо видели да се он континуирано налази у гравитационом пољу либералне идеологије. Када напада Милошевића и његову политику, он бива пуким реалистом, преузимајући најотрцаније флоскуле из арсенала либералних елита, оне идеолошке фабрикате који су му непосредно при руци. Нимало се не трудећи да их диференцира, преиспита, а камоли да понуди властито промишљање. И управо је ова опсцена симбиоза „радикалних левичара“ и екстремних (нео)либералних десничара највећи „камен кушње“ за левицу код нас. Истински и искусни левичари знају да одоле том искушењу.

<http://levica.blogspot.com/>

Фусноте:

(1) В.И.Лењин, Дечја болест „левичарства“ у комунизму, Изабрана дела том 13, Култура Београд 1960., стр. 443